

מדריך ל'מבצע חנוכה'

מתוך
'המבצעים כהלכתם'
בעריכת הרב שמואל ביסטריצקי

יוצא לאור
לזיכוי ההולכים למבצעים

מבצע חנוכה

בחג החנוכה צריך לעורר, שבכל מקום ומקום בו גרים יהודים ידליקו נרות חנוכה, הן במקום מרכזי, ב"פרסומי ניסא", והן בביתו של כל אחד מישראל, על כל פנים חנוכייה אחת לכל הבית. והיה זה דבר נכון שגם כל ילד ידליק חנוכייה משלו. ובאם פוגשים במי שאין לו חנוכייה, יש להעניק לו חנוכייה.

ובזה נכלל גם התוכן הפנימי של הדלקת נר חנוכה – להאיר את נפשו וביתו של כל אחד מישראל ב"נר מצווה ותורה אור", עד ל"שמן שבתורה", רזין דרזין שבתורה, ולהאיר גם "בחוץ", על-ידי שמעמיד 'פנס' הרבים הרבים, ובדרך ממילא מתקבצים בני רשות הרבים למקור האור.

(שיחות קודש תשל"ד, ה"א, עמ' 174)

ייסוד המבצע: ה'תשל"ד

על יסוד המבצע

"נר חנוכה מצווה להניחה על פתח ביתו מבחוץ". הטעם לכך, כדברי רש"י, "משום פרסומי ניסא". על אחת כמה וכמה כאשר בנוסף להדלקה "על פתח ביתו מבחוץ", מדליקים נר חנוכה גם "בחוץ" כפשוטו, ו"בחוץ" גופא, במקום הציבורי והמרכזי ביותר – שאז מתווסף בפרסומי ניסא ביתר שאת וביתר עוז.

את ימי החנוכה צריך לנצל כדי להדליק את נרות החנוכה באופן הגדול ביותר של "פרסומי ניסא", על-ידי שבכל עיר ועיירה, כפר ומושב, ידליקו נרות חנוכה במקום הציבורי והמרכזי ביותר.

באם ישנה אפשרות להדליק בכמה מקומות – מה טוב. אבל העיקר הוא שיהיה "פרסומי ניסא" באופן הגדול ביותר, כאמור, במקום הציבורי והמרכזי ביותר.

ובמעמד זה צריך לעורר את הנאספים אודות הדלקת נר חנוכה בביתו של כל אחד ואחד, מה טוב – להכריז שלא יוצאים ידי-חובה בהדלקה הפומבית, אלא כל אחד צריך להדליק נרות חנוכה בביתו.

ועניין עיקרי נוסף בכך – בנוגע לפעולה על בני נח:

הדלקת נר חנוכה "על פתח ביתו מבחוץ" – פועלת על כל הנמצאים בחוץ, ברשות הרבים, ובכלל זה גם על אומות-העולם. ובלשון הגמרא "עד דכליא רגלא דתרמודאי", וכפירוש הפנימי שבזה, שנר חנוכה "כליא" ומבטל את המציאות של מרידה בה' ("תרמוד אותיות מורדת"), ועד לביטול "רגלא דתרמודאי", הדרגא התחתונה שבמרידה.

ולכן צריך לנצל את מעמדי הדלקת נר חנוכה במקומות הציבוריים והמרכזיים, כדי לעורר גם אודות קיום מצוות שנצטוו בני נח, ולהדגיש שקיומם צריך להיות "מפני שצווה בהן הקב"ה בתורה", שעל ידי זה מבטלים את מציאות ה"תרמודאי" והמרידה בה' חלילה, שזהו תוכן נרות חנוכה.

בפעולה זו על אומות-העולם בהדלקת נרות חנוכה, ישנה הדגשה מיוחדת בארצות-הברית:

ארצות-הברית היא "מלכות של חסד", ההיפך הגמור מ"מלכות יון הרשעה" שנוצחה בימי חנוכה. ונשיא מדינה זו מכריז ומעודד אודות קיום שבע מצוות בני נח, ובהדגשה האמורה, שאין זה "דינא דמלכותא", מעשה בני אדם, כי אם ציווי הקב"ה בורא העולם ומנהיגו.

ומכיוון שנשיא המדינה מכריז "את האלוקים אני ירא", שלכן צריכים לקיים את מצוות האלוקים - שבע מצוות בני נח - יכולים וצריכים לפרסם עניין זה כדי להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בפרסום ובהפצת שבע מצוות בני נח לכל באי העולם!

בהדלקת חנוכייה במקומות ציבוריים, יש מעלה בפעולה על עמי הארץ ביחס לשאר מצוות כתפילין וכדומה:

גם במצוות תפילין ישנה הסגולה ש"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ועד שראו זאת בגלוי, כידוע המעשה עם רבינו הזקן שהניח תפילין במאסר והדבר פעל על הגויים שעמדו סביבו. ולמרות שבגלוי היה הדבר אצל רבינו הזקן, אך מובן שעניין זה ישנו אצל כל יהודי בשעה שמניח תפילין.

עם זאת, את סגולת מצות התפילין לא רואים בגלוי. הגוי אינו יודע מהם

1. לקוטי שיחות, חכ"ה, עמ' 419.

תפילין, וייתכן גם שהגוי אינו יודע כלל מה מונח בתוך הבתים וכו', ואף על פי כן התפילין פועלות עליו, שכאשר הוא רואה יהודי עטור בתפילין יש לו פחד ממנו, אבל הסבר על כך אין לו. ועל דרך זה בשאר המצוות.

והחידוש שבנרות חנוכה הוא, שהנרות מאירים עבור כל אחד, וגם עבור גוי נהיה מואר יותר כפשוטו. כאשר יהודי מדליק נרות חנוכה יכול הגוי לראות את הדרך, ואור הנרות מסייע בעדו לא ליפול לתוך בור. זהו עניין "אור לגויים נתתיך" להגן גם על הגוי, כך שהשפעת נרות החנוכה חודרת לא רק את שכלו אלא גם את כל חושיו.

עניין זה של הדלקת נרות חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, להאיר את החוץ, הוא במובן מסוים מעין עניין השליחות.

את נרות החנוכה בגשמיות הדליק הרבי הרי"צ בביתו, אך את ה"נרות להאיר" שהעמיד אביו אדמו"ר הרש"ב נ"ע, נטל הרבי והציבם על פתח הבית מבחוץ, במקום המחבר את הבית עם החוץ. זהו אפוא עניין שלמעלה מסדר השתלשלות, שלכן ביכולתו לחבר בית עם חוץ, וכידוע שכדי לאחד שני עניינים נדרש כוח הבלי-גבול².

■ מהצעות הרבי אודות מבצע חנוכה

- א. יש לדאוג שבכל בית יהודי תודלק מנורת חנוכה.
- ב. כל הגברים, ובכללם גם ילדים צעירים, ידליקו נרות חנוכה בפני עצמם.
- ג. לאסוף את ילדי ישראל – גם אלו שלא למדו מעולם בבית ספר יהודי – לספר להם את סיפור נס חנוכה, ולאפשר להם להדליק נרות חנוכה.
- ד. להשפיע על החברים והשכנים היהודיים להדליק נרות חנוכה.

2. שיחות קודש תשכ"ג, עמ' 121.

- ה. להשתדל שכל ילדי ישראל, גם ילדים וגם ילדות, יקבלו מעות חנוכה.
- ו. מה טוב אשר גם הילדים יתנו מעות חנוכה לחבריהם, והילדות לחברותיהן.
- ז. לעורר את הילדים לתת צדקה במשך ימי החנוכה חוץ משבת קודש, ותמורת זאת יתנו בערב שבת כפליים – גם עבור יום שבת קודש.
- ח. לעורר אותם להוסיף בלימוד בכל יום מימי החנוכה מעניני חנוכה אשר בתורה – לכבוד ימי החנוכה.



הלכות חנוכה

החייבים בנרות

א. צריך להיזהר מאוד בהדלקת נרות חנוכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה, שואל או מוכר את כסותו וקונה שמן להדליק בו נרות³.

מהדרין מן המהדרין

ב. מנהג פשוט כמהדרין מן המהדרין, שכל אחד מבני הבית מדליק נרות. ובליילה הראשון מדליקין נר אחד, בליילה השני שתי נרות, וכך הלאה, עד שבליילה השמיני מדליק שמונה נרות⁴.

נשים במצוות החג

ג. גם נשים חייבות במצוות נר חנוכה, שכן אף הן היו באותו הנס וגם התשועה נעשתה על ידי אשה⁵. ומכל מקום נהגו שאשה אינה מדלקת בפני עצמה, אלא בעלה מוציאה, וכן הבנות אינן מדליקות בפני עצמן⁶.

ד. אשה שאין לה בעל ואינה יכולה לברך ולהדליק, יכול אדם אחר להדליק בשבילה ולברך - אף שהלה הדליק כבר בעצמו - ובלבד שתעמוד אצלו בשעת הברכות וההדלקה⁷.

3. שו"ע, או"ח, סי' תרע"א, א.

4. שו"ע, או"ח, סי' תרע"א, ב ובהגה"ה.

5. שו"ע, או"ח, סי' תרע"ה, ג.

6. ספר המנהגים, עמ' 69. ראה שם הטעם.

7. מסגרת השולחן, סי' קלט, יב. מג"א, סי' תרע"ו, סק"ד.

ילדים בהדלקת הנרות

ה. יזהר אדם מאוד לחנך את בניו הקטנים בהדלקת נר חנוכה בחנוכה בפני עצמם. ואכן, בימינו מחנכים את הבנים להדליק נרות חנוכה בנפרד מגיל רך ביותר. אך ילד מתחת לגיל מצוות אינו יכול להוציא אחרים ידי חובת הדלקת הנרות⁸.

אורח

ו. אורח שנמצא בבית, אם יש לו מקום מיוחד בבית ויש לו נר – ראוי שידליק בפני עצמו (ויש אומרים שאם מדליקים עליו בביתו - ידליק ללא ברכה), ואם לאו - משתתף בפרוטות עם בעל הבית ויוצא ידי חובתו בהדלקתו.

ההדלקה מן המובחר - בשמן זית

ז. מצוה מן המובחר להדליק נרות חנוכה בשמן זית⁹ ובפתילות של צמר גפן או חוטי פשתן. וכן מנהג חב"ד. אבל גם שאר כל השמנים והפתילות שאורם זך ואינו מהבהב - כשרים להדלקה¹⁰. וכן נר משעווה, חלב או מפרפין - כשר.

החנוכה

ח. רבים נוהגים שהכלי שנותן בו השמן והפתילה שיהא מהודר¹¹, משל מתכת או משל זכוכית, מצוחצח ונקי. כלי של חרס - אינו כשר להדלקה אלא פעם אחת, בעודו חדש. הדליק בו פעם אחת, נעשה מאוס ואינו כשר שוב להדלקה¹².

8. יסוד ושורש העבודה, שער יב. וראה: לקוטי שיחות, ח"כ, עמ' 474.

9. מפני שאורם זך, והוא זכר לנר המנורה שהדליקוהו בשמן זית.

10. שו"ע, או"ח, סי' תרעג, א.

11. שו"ע, או"ח, סי' תרעג, ד ובאה"ט.

12. קיצור שולחן ערוך, סי' קלט, ה.

הפתילות והשמן

ט. פתילה שכבר הדליק בה פעם אחת, וכן שמן שנותר מלילה קודם, או שיירי נרות - מותר מן הדין להדליק בהם נר חנוכה גם למחר.

י. יש נוהגים לקחת פתילות חדשות בכל יום, ויש אומרים שאין צורך להחליפם בכל יום¹³, ואדרבה הפתילות הישנות נוחות יותר להדלקה¹⁴, וכך נהג אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

יא. עם סיום ימי החנוכה אסור ליהנות משאריות השמן והפתילות אלא עושה מדורה ושורפן. אך מותר ליהנות מהשמן הנותר בבקבוק שלקחו ממנו שמן לנר חנוכה¹⁵.

השמש

יב. אסור להשתמש באור נרות החנוכה כיוון שהם נרות מצווה. ועל-כן נוהגים להדליק בכל לילה את ה'שמש' שהוא נר אחד נוסף, כדי שאם יצטרכו - ישתמשו אור נר זה. למנהג חב"ד השמש הוא נר שעווה¹⁶.

יג. יש לקבוע מקום מיוחד לנר השמש, ולא יעמוד בשורה אחת עם שאר הנרות כדי שיהא ניכר שנר זה אינו מן המצווה. למנהג חב"ד השמש צריך להיות מוגבה קצת משאר הנרות.

יד. ראוי להקפיד שיהא גם אור אחר בבית חוץ מן הנר הנוסף.

טו. נוהגים שאין מדליקים מנר לנר. כלומר, אין משתמשים בנר חנוכה אפילו להדליק ממנו נר אחר באותה חנוכיה אלא מדליקים את כולם בנר השמש או בנר אחר.

13. 11 שו"ע, או"ח, סי' תרעג, ד.

14. ספר המנהגים, עמ' 71.

15. משנה ברורה, ביאור הלכה, סי' תרעז, ד.

16. ספר המנהגים עמ' 69.

צורת החנוכייה ועמידתה

טז. הנרות יהיו דולקים בשורה אחת שווה, לא אחד גבוה ואחד נמוך, אחד נכנס ואחד יוצא, ולא בעיגול. אם אין דבר המפסיק בין נר לנר, והשלהבות נראות כמדורה - לא יצא ידי חובתו. וכן צריך שיהיה רווח מספיק בין נר לנר כדי שחומו של נר אחד לא ימיס את השעווה או החלב של הנר הסמוך¹⁷.
יז. יש להרחיק את החנוכיות של בני הבית זו מזו, כדי שיהיה היכר לכל אחת מהן לחוד¹⁸.

מקום ההדלקה

יח. יש להדליק את הנרות במקום שייראו כלפי חוץ לעוברי דרכים כדי לפרסם את הנס¹⁹. וצריך להדליק את הנרות בבית שבו האדם אוכל בקביעות, ויש להעדיף את מקום האכילה על מקום השינה. אך אם הולך לאכול באקראי בבית חברו, צריך לחזור לביתו ולהדליק שם²⁰. ולמעשה רבותינו נשיאינו נהגו להדליק נרות חנוכה על פתח חדר בתוך הבית ולא על פתח הבית או אדן החלון.

מעל שלושה טפחים

יט. את החנוכייה יש להעמיד על כסא או שולחן שגובהם הוא מעל שלושה טפחים (24 ס"מ). אין מדייקים שהחנוכיה תהיה למעלה משבעה טפחים או

17. קיצור שולחן ערוך, סי' קלט, ט. רמ"א תרעא, ד.

18. רמ"א, תרע"א, ז.

19. ראה לקוטי שיחות, ח"ה, עמ' 456, ולהלן ב'טעמים ומנהגים' למבצע זה בנושא 'מקום הנחת הנרות'.

20. רמ"א תרעז, א וט"ז ומג"א שם. ויש שכתבו שבימי אבותינו, כאשר לא היו בבתים חלונות פונים לרשות הרבים, תקנו להדליק בפתחי בתיהם או בפתחי חצריהם הפונים לרשות הרבים.

סמוך לשלושה טפחים, אלא שלא תהיה מעל עשרה טפחים (80 ס"מ)²¹.
כ. לכתחילה אין להדליק את החנוכייה מול הפתח במקום שהרוח נושבת משום שאז קרוב לוודאי שהנרות יכבו.
כא. יש להשתדל שבמשך חצי השעה הראשונה תונח החנוכייה במקום ההדלקה מבלי להזיזה²².
כב. את החנוכייה מניחים מול המזוזה כדי "שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", ונמצא שהוא מסובב במצוות²³.

אופן ההדלקה

כג. עיקר התקנה היתה, להדליק בכל ערב משמונת הימים הללו נר אחד לכל משפחה. חזרו והוסיפו למהדרין במצוות – וכך נוהגים כיום כל ישראל – להדליק בערב הראשון נר אחד, בערב השני שני נרות, וכך מוסיף והולך עד שמדליק בערב השמיני שמונה נרות (כדעת בית הלל, וכן הלכה. ונתנו סימן בדבר: חנוכה"ה - ראשי תבות – ח' נרות והלכה כבית הלל)²⁴.

הברכות

כד. בלילה הראשון, קודם שמדליק מברך שלוש ברכות: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם. להדליק נר חנוכה; ברוך. . שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה; ברוך. . שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה - ומדליק. בשאר הלילות מברך שתי הברכות הראשונות בלבד ואינו מברך 'שהחיינו'²⁵.

21. ס' תרעא, ו.

22. ס' תרעג, א והגהה.

23. ס' תרעא, ז ושם בלבד.

24. קיצור שולחן ערוך, ס' קלט, ו ועוד.

25. ס' תרעו, א וסידור אדמו"ר הזקן.

כה. יש להשתדל שכל מי שרוצה לצאת ידי חובה, יענה אמן.
כו. צריך להיזהר שלא להפסיק בין הברכה להדלקה. ואם הפסיק יותר מכדי
זמן שאילת שלום תלמיד לרבו (2-3 שניות), צריך לחזור ולברך. במה דברים
אמורים שהפסיק סתם, אבל אם הפסיק לצורך ההדלקה - אינו חוזר.
כז. בשעת ההדלקה צריכים כל בני הבית להיות נוכחים, לפרסום הנס²⁶.
כח. לאחר הדלקת כל הנרות (ולא באמצע ההדלקה) אומרים (או שרים)
"הנרות הללו"²⁷.
כט. לא הדליק נר חנוכה בלילה הראשון - מברך 'שהחיינו' בפעם הראשונה
שמדליק.

סדר ההדלקה

ל. לאחר שמברך את הברכות, לוקח את השמש בימינו, עומד מול הנר החדש
אותו הוא מתכווין (ולא יעמוד מהצד ויעביר ידו מעל הנרות כי אז נראה
כמעביר על המצוות), וידליק משמאל לימין, היינו שבכל יום יתחיל מהנר
החדש²⁸.

לא. את הנרות מניחים מימין לשמאל החנוכייה, ומדליקים קודם את הנר
הנוסף מפני שהוא חביב יותר, כי הוא זכר להתגברות הנס שנראתה באותו
היום, לכן מדליק בו תחילה²⁹.

26. קיצור שולחן ערוך, סי' קלט, י ומג"א תרעב, ס"ק ה.

27. היום יום כה כסלו, ספר המנהגים עמ' 70.

28. אדמו"ר הזקן בסידורו, וראה שו"ע סו"ס תרעו. שו"ת הצ"צ חלק או"ח סס"ז, ובשער הכולל
שם.

29. שולחן ערוך סי' תרעו, ה, וסדור אדמו"ר הזקן.

לב. למנהג חב"ד מדליקים נר חנוכה בחגירת אבנט בעת ההדלקה, אך בכובע
ובלבושים הרגילים, ולא באלו של שבת ויום-טוב³⁰.

זמן ההדלקה

לג. זמן הדלקת נר חנוכה, משקיעת החמה - "עד שתכלה רגל מן השוק" שהוא
חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. ולמנהג חב"ד מדליקים בין תפילת מנחה
לערבית³¹. ואולם בדיעבד, כל הלילה - עד עלות השחר - כשר להדלקה,
כל זמן שבני ביתו ערים. לכן, אם בעל הבית נמצא מחוץ לבית ויחזור בשעה
שבני הבית ערים, ימתינו לו, אך אם רואה שיגיע כשהם ישנים, יבקש מאשתו
או מאחד הילדים להדליק עבור בני הבית, ובבואו רשאי להדליק לעצמו
- אם כיוון שלא לצאת בהדלקתם. ואם הילדים יודעים בבירור שהאב אינו
מקפיד, והם רוצים להדליק תוך חצי שעה מצאת הכוכבים - ידליקו אז. לא
הדליקו, מדליק כל הלילה, אם בני-ביתו ערים.

לד. נאנס ולא הדליק עד שעה מאוחרת מאוד, אם בני ביתו ישנים - נכון
להקיצם ולברך³², ואם אי אפשר להקיצם, וכבר אין פרסום הנס - מדליק
ואינו מברך³³. עבר הלילה ולא הדליק - אין לו תשלומים, ומדליק למחר
כשאר כל אדם.

משך זמן דליקת הנרות

לה. הנרות חייבים לדלוק לפחות חצי שעה. לפיכך בשעת ההדלקה צריך

30. ספר המנהגים, עמ' 70, ושם כתב בהערה 8: "דלא כיש הנוהגים ללבוש בגדי שבת או כובע שבת
להדלקת הנרות, או גם לכל ימי החנוכה.

31. אגרות קודש, ח"ד, עמ' קפד. ושם כתב שאם לא הדליק בין מנחה לערבית, יכול להדליק גם
לאחר מכן.

32. שו"ע ונו"כ סו"ס תער"ב. ויכול לברך עד עלות השחר.

33. בלוח כולל-חב"ד כתב, שאם לא הקיצם - לא יברך. ובמשנה-ברורה שם כתב שהנוהג להקל
ולברך גם כשבני ביתו ישנים, אין למחות בידו.

ליתן שמן שיספיק כדי חצי שעה. והמדליקים עם שקיעת החמה צריכים ליתן שמן שיידלק חמישים דקות לפחות, היינו חצי שעה אחרי צאת הכוכבים. ולמנהג חב"ד - על הנרות לדלוך לפחות חמישים דקות (ללא קשר לשעת ההדלקה).

לו. הדליק הנרות ולא נתן בהם שמן כדי מחצית השעה, אפילו הוסיף שמן בשעת ההדלקה - לא יצא ידי חובתו, אלא מכבה ומדליק מחדש, אבל לא יברך שוב.

לז. נתן שמן יותר מן השיעור - מותר לכבות את הנרות לאחר חצי שעה כדי שישאר השמן להדלקה של מחר. ויש אומרים שאין לכבות את הנרות אלא בשעת הדחק.

לח. נר שכבה בתוך זמן שיעורו - ראוי להדליקו שנית, אך אין לברך שנית. וגם אם לא חזר והדליקו - יצא ידי חובתו³⁴.
לט. לאחר שהנרות דלקו כשיעור זמן הדליקה, מותר לטלטל את המנורה גם אם הנרות עדיין דולקים³⁵.

ההדלקה בבית הכנסת

מ. תקנו להדליק נר חנוכה בברכה בבית הכנסת מפני פירסומי ניסא, וכן עבור האורחים שאין להם בית להדליק בו³⁶.

מא. מדליקים נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית. לפי מנהג חב"ד ההדלקה היא לפני "עלינו" של תפילת מנחה. ואין ממתנינים עד השקיעה אלא מדליקים מ"פלג המנחה" ואילך. שליח הציבור מברך על ההדלקה

34. ספר המנהגים, עמ' 71. אחרונים, ס' תרעב, ב. שם. 35.

36. קיצור שולחן ערוך, ס' קלט, טו.

בבית הכנסת, אבל אחר כך חוזר כל אחד ומדליק בביתו, ואין יוצאים בנרות שהדליקו בבית הכנסת. גם שליח הציבור שבירך בבית הכנסת חוזר ומברך בביתו אבל יש אומרים שהשליח ציבור שבירך בבית הכנסת בלילה הראשון - לא יחזור ויברך "שהחיינו" בביתו, אלא אם-כן מברך להוציא גם את בני-ביתו ידי חובתם - שאז חוזר גם על ברכה זו³⁷.

מב. בבית הכנסת מעמידים את החנוכייה בכותל דרום ומסדרים את הנרות ממזרח למערב. מקומה גבוה - למעלה מעשרה טפחים. לאחר ההדלקה, שרים "הנרות הללו" בניגון הידוע³⁸.

מג. בבוקר, בתפילת שחרית, חוזרים ומדליקים את הנרות בבית הכנסת בלא ברכה. וגם הדלקה זו נעשית באמצעות שמש³⁹.

מד. מדברי הרבי: "כדי להוסיף בהתעוררות דנר-חנוכה, כדאי שתהיה מנורה דלוקה בבית-הכנסת (שכולם מתכנסים שם) במשך כל המעת-לעת, אם אין חשש כלל שישחקו התינוקות"⁴⁰.

הדלקה בערב שבת ובמוצאי שבת

מה. בערב שבת, מתפללים מנחה מוקדם⁴¹ ומדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת. לאחר מכן מדליקים בבית ואחרי הדלקת נרות חנוכה על-ידי הגברים, הנשים מדליקות נר שבת.

מו. מכיוון שמדליקים לפני זמן הדלקת נרות שבת, שהוא מוקדם לפחות בכ-20 דקות מזמן ההדלקה בכל יום - יש להקפיד לצקת יותר שמן, כדי

37. שערי תשובה, סי' תרעא ס"ק יא.

38. סי' תרעא, ז והגה, ט"ז שם.

39. פרי מגדים, סי' תרעה, א"א ס"ק ד.

40. לקוטי שיחות, ח"י, עמ' 315.

41. אבל אין להתפלל מנחה ביחידות לצורך כך.

שידלקו הנרות לפחות חמישים דקות אחרי שקיעת החמה (המדליקים בנרות מוצקים, צריכים להדליק בנרות גדולים יותר מבכל יום).

מזו. בערב שבת אין מתעכבים חצי שעה סמוך לנרות⁸².

מח. במוצאי שבת, מדליקים נרות חנוכה בבית-הכנסת אחרי תפילת ערבית ונוהגים להדליק לפני 'עלינו'. אם המדליק שכח לומר 'אתה חוננתנו' יאמר קודם ההדלקה: 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. לאחר ההדלקה (ו"הנרות הללו") - מבדילים.

מט. בבית - תחילה מבדילים, לאחר מכן מדליקים נר חנוכה ואחרי ההדלקה (ו"הנרות הללו") אומרים "ויתן לך"⁴².



42. ספר המנהגים.

טעמים ומנהגים

ממנהגי החנוכה

א. יש לספר לבני ביתו בחנוכה על הנסים שעשה ה' יתברך לאבותינו בימים אלו⁴³.

ב. נוהגים לאכול מאכלים מטוגנים בשמן, דוגמת סופגנייה ולביבה, לזכר נס פך השמן.

ג. נוהגים לאכול בימי החנוכה מאכלי חלב, לזכר הנס שנעשה על-ידי יהודית, בתו של יוחנן כהן-גדול, שעל-ידי מאכלי החלב שהביאה עמה, גרמה לצמאוננו ולשכרותו של מלך יון הרשע וכך למיתתו.

דמי חנוכה

הרבי הורה להשתדל לתת מעות-חנוכה לילדים בנים ובנות, הן קטנים והן גדולים. וכן היה אדמו"ר מהוריי"צ נותן לבנותיו, גם אחרי הנישואין, וגם לחתניו. יש לתת דמי חנוכה לפחות פעמיים במשך ימי החנוכה, ומה טוב – מצד התגברות חושך הגלות, כולל ובמיוחד בנוגע להידרדרות מצב החינוך – להוסיף ולהרבות באור וקדושה, ולתת דמי חנוכה גם בכל יום, חוץ מבשבת, והוספה מיוחדת – כפליים, או ג' פעמים ככה – בליל הרביעי או החמישי.

הנשואים – יבקשו האיש מהאישה, והאישה מהאיש, וכיוצא בזה בנוגע לזקנים וזקנות. אלה שלא קיימו מנהג זה בשלמות, ישתדלו להשלים זאת בימים הסמוכים לחנוכה, וכל המקדים הרי זה משובח.

43. רמ"א, אר"ח, סי' תרפ"ב, סעי' א.

יש לחלק דמי-חנוכה לכל התלמידים, ואפילו למי שספק אם הוא בגדר תלמיד – ולו על-שם העתיד. ואולי זה גופא יסייע שיתקרבו בהקדם. הטעם לנתינת דמי חנוכה הוא כדי לחנך את הילדים ולעודדם להרבות בלימוד תורה ובנתינת צדקה.

סביבון

מנהג ישראל לשחק בסביבון, ונהגו לכתוב על הסביבון את האותיות נ-ג-ה-פ, ראשי-תיבות: "נס גדול היה פה" (ובחור"ל הפ"א מוחלפת בשי"ן, היינו "שם").

הטעם למשחק הסביבון קשור בעת שברחו היהודים למערות מפני גזירות אנטיוכוס, כדי שיוכלו לקיים את מצוות הדת באין מפריע. אנשי צבאו של אנטיוכוס, בעת חפשם אחר יהודים שמתחבאים ומפריים את חוקי המלך, היו מגיעים גם למערות אלו. מה עשו היהודים? היו מושיבים את בניהם ומלמדים אותם תורה, ולצידם מניחים סביבונים. אם היו נשמעים צעדי הקלגסים הבאים לחפשם, מיד היו מחביאים את הספרים ומוציאים את הסביבונים ומשחקים.

ונוהגים לשחק בסביבונים כדי לעודד את הילדים ללימוד.

צדקה

נוהגים להרבות בצדקה בימי חנוכה⁴⁴, ו"אנו מחוייבים בימי חנוכה . . גמילות חסדים בממון וגוף. עורכים מגבית של צדקה, וזה הזמן המתאים להשלים את מגביות הצדקה של כל חודש כסלו, ובפרט ב'זאת חנוכה".

44. ספר המנהגים, עמ' 71. לקוטי שיחות, ח"כ, עמ' 450.

בעניין המגביות לצדקה בימי סגולה, אמר הרבי פעמיים רבות, שעל כל אחד ואחד להתעורר ולנדב כדבעי מעצמו, גם בלא שיזכירוהו על כך.

ל"ו נרות

טעם שמדליקין סך הכל ל"ו נרות בחנוכה הוא כנגד ל"ו שעות ששימש אור הגנוז לאדם הראשון קודם שנגנז. וכן כנגד ל"ו מסכתות שבתורה שבעל-פה⁴⁵.

"אשר קדשנו במצוותיו וצונו"

על-אף שמצוות חנוכה אינה מן התורה, מברכים עליה "אשר קדשנו . . וצונו . .", משום שנאמר "על פי התורה אשר יורוך, ועל המצווה אשר יאמרו לך תעשה, לא תסור מן המצווה אשר יגיד לך וכו'", הרי שצונו לשמוע מן החכמים. נמצא עניין הברכות שהן מדברי סופרים כך הוא: "אשר קדשנו במצותיו" שצונו בהם לשמוע מאלו שציונו לעשות כך וכך.

"להדליק נר חנוכה"

תקנו לברך בנוסח "להדליק נר חנוכה" ולא "להדליק נר של חנוכה", הואיל ואסור להשתמש בנרות החנוכה, הרי שאין הנר נדלק לשימוש הרגיל של נר, ואין הוא נר סתם אלא נר חנוכה, ו"חנוכה" הוא חלק ממהות הנר, לכן יש לברך "להדליק נר חנוכה", מה שאין כן בנרות שבת, שבא להאיר ככל נר, ומדליקים אותו לכבוד שבת, לפיכך יש לברך "להדליק נר של שבת"⁴⁶.

45. טעמי המנהגים, חנוכה, עמ' שסו.

46. ברכ"י, סי' תרעו, א, בשם האר"י.

מברכים "להדליק..." ולא "על הדלקת..." , כיוון שנוסח זה נאמר על מצוות שזמן קיומן אינו מסתיים ברגע הברכה אלא נמשך (ולדוגמא "לישב בסוכה" – שכל שבועת ימי החג יש לישב בסוכה). וכיוון שזמן מצוות הדלקת נר חנוכה הוא "עד שתכלה רגל מן השוק" והוא כחצי שעה לאחר צאת הכוכבים, מברכים "להדליק". לעומת זאת, ברכה בנוסח "על" משמעה שהמצווה כבר נעשתה (כמו "על נטילת ידיים").

מקום הנחת הנרות

"נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ואם היה דר בעליה, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים"⁴⁷.

וממנהג רבותינו נשיאינו שהיו מדליקין נר חנוכה על פתח אחד החדרים ולא על החלון. וראה סוכה (לב, ב) הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא כו'. והנה כמה מאלו (הדרים בעליה) המדייקים להניח בחלון דוקא – יצא שכרם בהפסדם. כי:

(א) רוב העליות הם למעלה מעשרים אמה, והרי לכמה דעות⁴⁸ כשהחלון גבוה יותר מעשרים אמה מקרקע רשות הרבים – עדיף טפי להניח בפתח, כי לבני רשות הרבים למעלה מעשרים ליכא היכרא ולבני הבית עדיף הכירא דידהו סמוך לפתח⁴⁹.

(ב) גם כשהחלון הוא למטה מעשרים אמה, רוב המנורות שבימינו עשויים בדפנות שמסתירות על הנרות, וממה נפשך: אם הנרות הם לצד רשות הרבים, הרי בני ביתו לא יראו את הנרות; ובאם הנרות הם לצד הבית – הרי אינם

47. או"ח סתרע"א ס"ה.

48. ראה נו"כ לאו"ח שם.

49. מחה"ש שם.

נראים לבני רשות הרבים, ומכיון שבאופן זה, גם כשמניח בחלון ליכא הכירא לבני רשות הרבים – הרי עדיף טפי שיניחם בפתח⁵⁰.

השמש

מדליקים בשמן זית, וה'שמש' – נר של שעוה. בפשטות יש לומר הטעם על פי מה שכתוב בשולחן ערוך⁵¹ דנר של שעוה שני לשמן זית⁵². ובשמן זית עצמו אין עושים ה"שמש", כי אין נוח לטלטל שמן ופתילה, מה שאין כן נר. גם – לעשות היכר נוסף בין השמש לנרות חנוכה. ועיין גם כן 'קהלת יעקב' ערך שעוה.

יש לומר שיש עוד טעמים בענין ה'שמש' – וכמו: שלא להיכשל בהדלקת נר מנר (על ידי קיסם): דוגמת הכהן המדליק הנרות (שעל פי זה מבוארת התמיה שהשמש מקומו למעלה מן הנרות, ואמרו רז"ל הסימן שרפים עומדים ממעל לו) ועוד⁵³.



50. אגרות קודש, חכ"ו, עמ' רסד.

51. ר"ס תרע"ג.

52. ראה בד"מ שם.

53. קונטרס אילנא דחיי, עמ' 51, ושם צילום כתב יד כ"ק אדמו"ר זי"ע. שערי הלכה ומנהג, ח"ב, עמ' רעו.

מענות קודש

פרסום הנס גם

בחוץ וגם בכל בית

בחג החנוכה צריך לעורר, שבכל מקום ומקום בו גרים יהודים ידליקו נרות חנוכה, הן במקום מרכזי, ב"פרסומי ניסא", והן בביתו של כל אחד מישראל, על כל פנים חנוכייה אחת לכל הבית. והיה זה דבר נכון גם שכל ילד ידליק חנוכייה משלו. ובאם פוגשים במי שאין לו חנוכייה, יש להעניק לו חנוכייה.

ובזה נכלל גם התוכן הפנימי של הדלקת נר חנוכה - להאיר את נפשו וביתו של כל אחד מישראל ב"נר מצווה ותורה אור", עד ל"שמן שבתורה", רזין דרזין שבתורה, ולהאיר גם ב'חוץ', על-ידי שמעמיד 'פנס' ברשות הרבים, ובדרך ממילא מתקבצים בני רשות הרבים למקור האור⁵⁴.

"להשתדל אשר בכל בית יהודי תהא

מנורת חנוכה וידליקו נרות חנוכה, במקום שצריך להמציא להם מנורת חנוכה, לתת להם בכסף או חינם לפי המצב. מטעם חינוך רצוי שילדים גם כן ידליקו, רק שיהא במקומות שונים . . כדאי אשר בכל בית תהא קופת צדקה לחנך הילדים אשר חלק מדמי חנוכה יתנו לצדקה. יבקררו בבתי יהודים וימריצו על דבר הדלקת נר חנוכה...⁵⁵

עם חיילי צה"ל

... במקביל יש לפעול בחנוכה עם ה'נטורי קרתא' - אנשי הצבא, שהינם השלוחים של כלל ישראל שזכו להגן בגופם ובנפשם על יהודים, וצריך לוודא שבכל מוצב תהיה חנוכייה. ויסדרו גם שבכל יום ידליק חייל אחר, וכך יזכו שמונה יהודים בהדלקת נר חנוכה.

את הפעילות בצבא צריך לארגן בדיוקנות ובזריזות, ומתוך 'שטורעם'. וצריך להדגיש, שבערב שבת ובמוצאי שבת ידליקו את החנוכייה בזמן המתאים, כיוון שאם מדליקים שלא כפי רצון ה', אזי עדיף שלא ידליקו כלל, ולא יבנו על ידי היפך הבניין.

55. התקשרות, גיליון שלה, עמ' 14.

54. שיחות קודש תשל"ד, ח"א, עמ' 174

עם אלמנות, יתומים ופצועים

ב'מבצע חנוכה' צריך לפעול במיוחד באותם בתים בהם ישנם, לא-עלינו, אלמנות ויתומים, להכניס לבתים אלו חוץ מהאור כפשוטו שהם דברי ניהומים, גם את אור נרות החנוכה. ובאם יש שם אחים או אחיות ובני משפחה, ידליקו כולם ויאירו את הבית. כמו-כן, במקרה הצורך, יש להמציא לבתי אלמנות ויתומי המלחמה גם חנוכייה (פשוטה על כל פנים) ונרות חנוכה.

ועל דרך זה בבית שיש בו פצוע, ידליק הפצוע את החנוכייה בעצמו. וכן ידליקו האב והאם, הסבא והסבתא ושאר בני המשפחה, כדי להאיר את הבית ככל שניתן.

הסברת מנהג 'דמי חנוכה'

קצין צה"ל, שזעירי חב"ד ביקרו ביחידתו, כתב לרבי על התרשמותו ממבצע חנוכה. השיב לו הרבי:

"בנועם קבלתי מכתבו, בו כותב אודות התרשמותו ממבצע חנוכה ומביקור אנשי חב"ד ביחידתו, ובמיוחד מקבלתו

ובאם ישתדלו בכך כראוי, יוכלו לוודא עניין זה שביום שישי ידליקו משך זמן לפני כניסת השבת, ובמוצאי-שבת ידליקו משך זמן לאחר צאת-השבת (ועדיף מלכתחילה להורות על זמן ארוך יותר מהזמן הנכון, ולהזהיר יותר כדי שלא יצא מזה מכשול). וגם יורו שאסור לטלטל את החנוכייה מיום שישי לפנות ערב עד מוצאי-שבת.

מי שתהיה לו הזכות לחלק לחיילים 'דמי חנוכה' יאמר לפנייהם דבר תורה, ויהיה זה בבחינת "כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו", ויוכל לקיים את מנהג ישראל של חלוקת "דמי חנוכה" לילדים. כמו-כן היה כדאי שחייל אחד יאמר לשני דבר תורה, כך שגם הוא יוכל לקיים את מנהג נתינת דמי חנוכה. וכן צריך לוודא שהחיילים יתנו צדקה מדמי חנוכה.

ועל דרך זה בנוגע לתורה ותפילה, יתנו לכל אחד מהחיילים סידור, שזהו עניין התפילה, וגם תהילים שזהו עניין התורה. ויניחו את הסידור והתהילים במקום גלוי, כך כשיצטרך מישהו מהם לסידור ותהילים, יהיו הללו ברשותו מן המוכן⁵⁶.

56. שיחות קודש תשל"ד, ח"א, עמ' 195.

להמשיך את 'מבצע חנוכה' על כל השנה

ברם, לאחר כל העבודה והיגיעה במבצעי חנוכה [שהעבודה הייתה "כדבעי לי' למיעבד", וכמו כן הייתה גם הצלחה גדולה ביותר, למעלה מן המשווער] - הרי לא זו בלבד שאי אפשר להסתפק בכך וללכת לנוח, אלא שהמשך הפעולה להאיר בחוץ על ידי "נר מצווה ותורה אור", צריך להיות באופן ש"מוסיף והולך" גם לגבי הפעולות של ימי חנוכה. שכן לא ייתכן שאחרי העילוי והשלימות של ימי החנוכה תבוא ירידה חלילה, אלא אדרבה - "מעלין בקודש".

והמעשה הוא העיקר - להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, החל מעשרת המבצעים הידועים הכוללים את כל ענייני התורה ומצוותיה. ועל ידי זה ממהרים ומזרזים את קיום הייעוד "והוי' יגיה חשכי" בפועל ובגלוי - ביטול חשכת הגלות, ואדרבה, "לילה כיום יאיר", מכיוון ש"והיה לך ה' לאור עולם"⁵⁹.

שני מטבעות בתור 'מעוה חנוכה'. ובוודאי הסביר לו ענין המטבעות ובקשתי להפריש מטבע אחד לצדקה והמטבע השנית לעשות בה כרצונו.

ובהזדמנות זו אביע בכתב אחת מהכוונות הפנימיות בענין המטבעות האלו. . עמנו בני ישראל - קומה אחת שלימה. . ולכן עם כל החשיבות לרגש שבלב והביטוי בדיבור, הרי טובים השנים כשהם קשורים ומצטרפים למעשה בפועל. וזוהי אחת הכוונות במטבעות הנ"ל - לקשר את כל מקבלי המטבעות, ומהם ועל ידם לקשר גם את מקבלי מטבעות הצדקה, כנ"ל, על ידי מעשה בפועל ובפרט שהוא קשור בממון...⁵⁷.

כינוסי ילדים

דבר נכון ביותר שיכנסו ילדים וילדות בימי החנוכה פעמיים, ועל כל פנים פעם אחת, ויספרו להם אודות חג החנוכה ונס השמן. וכן ישתדלו לתת להם מעות שיקיימו בהם מצוות נתינת צדקה, וחלק ישאר בידם כ'דמי חנוכה'⁵⁸.

⁵⁹ תורת מנחם התוועדות תשמ"ז, ח"ב, עמ' 133.

⁵⁷ לקוטי שיחות, ח"י, עמ' 290.
⁵⁸ שיחות קודש תשל"ד, ח"א, עמ' 174.

שאלות נפוצות ופתרון

ברכת שהחיינו ביום הראשון

המדליק בבית הכנסת ביום הראשון ובירך "שהחיינו", לא יברך שוב "שהחיינו" בהדלקה שבביתו (כיון שהברכה היא על עצם הנס ולא דווקא על ההדלקה), אלא אם כן מוציא גם כן אחרים ידי חובה. ואם כיון בפירוש שלא לצאת ידי חובה בהדלקה שבבית הכנסת - יכול לברך שוב.

מי שכבר הדליק בביתו בלילה הראשון, יכול להדליק אחר כך בבית הכנסת עם כל הברכות, כולל ברכת "שהחיינו", כיון שמקיים תקנת חז"ל בפרסום גדול יותר. וכיון שדין החנויות והרחוב, כדין בית הכנסת, לכן יכול לברך שם גם לאחר שהדליק בביתו. אבל במקרה הפוך - כגון שעושה מבצעים לפני שמדליק בביתו - צריך לכוון שלא לצאת ידי חובה בהדלקה שמדליק ברחוב⁶⁰.

שכח לברך שהחיינו בכל הלילות

"אם לא בירך שהחיינו כל הז' לילות, וגם בליל ח' שכח לברך, אך נזכר בעוד שהנרות דולקים - יברך אז "שהחיינו" כיון שבאמת הדין הוא שיש לברכה גם אחר ההדלקה, וכמו שכתבו הפוסקים שהזכרתי, ואם לא יברכנה עתה יפסיד הברכה..."⁶¹

איטר בנר חנוכה

על האיטר להדליק ביד ימין כמו כולם, למרות שהוא איטר⁶².

60. בירורי מנהגים, חנוכה.

61. שו"ת בצל החכמה, ח"ד, עמ' צו.

62. שו"ת באר משה.

נרות חנוכה חשמליים

"ומה שכתב אודות הדלקת נר חנוכה בנר חשמלי כבר דשו בזה רבים והם בשו"ת בית יצחק, פקודת אלעזר, לבושי מרדכי וראה ספר מאורי האש וכמדומה ששקיל וטרי בזה גם בהירחון קול תורה היו"ל בירושלים.

אבל מה שכתב הוא במכתבו – וכן על דרך זה הוא גם בשו"ת פקודת אלעזר – שאין יוצאים בזה משום דבעי שיעור בעת הדלקה, ואפשר שיסגרו הזרם העלעקטרי או כמו שכתוב בדבר מצוי סגירה, והפסק הנ"ל לא נראה לי כלל, כיון שהסגירה והפסק באים מסיבה חיצונית של בעל בחירה ואינו ודאי כלל וכלל שמפני שני טעמים אלו אינה דומה לרוח מצויה ושכיחא וכיוצא בזה"⁶³.

ויש שכתבו: "לדעת רבים וכן שלמים מאחרוני דורנו שאין יוצאים ידי חובת נר חנוכה בהדלקת נרות חשמל. ויש פנים הנראים בהלכה לדבריהם, ולא יהא אלא ספק, אין להיכנס בספק ברכה לבטלה. . ולכן נראה לי שאף אם יזדמן שאם אין לו זמן או נרות או שעווה לנרות חנוכה ולא נשאר לו ברירה אלא להדליק נר חשמלי לשם מצות נר חנוכה, יש להדליק החשמל בלא ברכה דכלל גדול בידינו ספק ברכות להקל, וצריך שיהיה מונח במקום שאין רגילים להניח בו הנר בשאר ימות השנה."⁶⁴.

ועוד כתבו: אין יוצאים בהדלקת נר חנוכה במנורה חשמלית, והוא הדין הרואה מנורה חשמלית דולקת לשם חנוכה - שאינו מברך "שעשה ניסים" ו"שהחיינו"⁶⁵.

63. לקוטי שיחות, ח"ל, עמ' 306.

64. שו"ת יביע אומר, ח"ג, אר"ח, סי' לה.

65. 'נטעי גבריאל', חנוכה, עמ' ככו.

נשים בהדלקת נר חנוכה

"ידוע מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאביו כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע כשהיה צריך לעזוב את ביתו לימי החנוכה, היה מצווה לזוגתו הרבנית, שהגם שתשמע ברכת הדלקת נר חנוכה מאחד הגברים, מכל מקום תדליק נרות חנוכה בעצמה.

ואף שבנוגע למעשה לא מצינו שהנשים ידליקו נרות חנוכה בעצמן, יש לומר הטעם – כי בהדלקת נרות חנוכה ישנם ריבוי פרטים היאך להדליקן, "מימין לשמאל" או "משמאל לימין", וכמה וכמה דעות בזה. . ולכן תקנו שיצאו ידי חובה במצוה זו על ידי אחד הגברים"⁶⁶.

הדלקת נר בבית עבור הנמצא במרחק רב

"גם אם מדליקין עליו בביתו - לא מהני, שהרי בשעה שמדליקין במעלברון הוא עדיין יום זמן רב בוואנקובער ולא חל עליו עדיין חיוב הדלקה באותה שעה, וממילא אינו יוצא ידי חובה באותה הדלקה..."⁶⁷.

הבטה בנרות, אם אינו מדליק

איתא⁶⁸ "הרואה נר חנוכה צריך לברך", ואפילו הכי דעת קצת פוסקים שחייב ללכת לראות נר חנוכה כשהוא בעצמו אינו מדליק⁶⁹.

66. תורת מנחם, ח"ד, עמ' 233.

67. שו"ת בצל החכמה, ח"ה, עמ' קנג.

68. שבת כג ע"א.

69. שו"ת בצל החכמה, ח"ה, עמ' מ

שהייה ליד הנרות חנוכה או יציאה למבצעים

"מנהגנו להתעכב סמוך לנרות חנוכה כחצי שעה⁷⁰. ויש לדון באותם אנשים שבזמן ההדלקה אינם יכולים לשהות על יד הנרות כחצי שעה (כגון העוסקים במבצעים וכדו'), האם ידליקו בכל זאת בזמן, בלי לשהות ליד הנרות, או שעדיף להדליק בשעה מאוחרת ולהתעכב אצל הנרות כחצי שעה:

בספר 'נטעי גבריאל'⁷¹ כתב, שמי שנוהג להדליק נרות חנוכה תמיד אחר השקיעה ולישב אצל הנרות חצי שעה, וכעת אי אפשר לו לישב אצל הנרות, יש לו להדליק מאוחר יותר ולישב אצל הנרות, מאשר להדליק בזמן מבלי לשהות ליד הנרות⁷².

ולכאורה יש לומר דבכהאי גוונא אמרינן שדוחין את המצווה כדי לקיימה בהידור, כמבואר בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן (סי' צד סוס"ה) בהולך בדרך והגיע זמן התפילה, וז"ל שם: "דמכל מקום כדי לקיים מצוה מן המובחר, נכון

70. ספר המנהגים, עמ' 71.

71. פרק ג' ס"ד.

72. ובהערות וביאורים 'אה"ת נ"י. גליון 811 - "שבת, ש"פ בא ה'תשס"א כתוב: "ועל הא דפסקו שעדיף להדליק מאוחר מאשר להדליק הנרות ולא לשבת על-ידם כדי לקיים את המצווה בהידור, ישנם שחלקו על זה מטעם שמילא שמאחרין את המצווה על מנת לקיימו בהידור יותר אז מותר, כגון לגבי ברית שיש הידור בהמצוה עצמה כשמקיימים אותה ברוב עם, וכן לגבי הדלקת נר חנוכה מאחרין את המצוה על מנת להדליק את הנרות ברוב עם. אבל בנידון דידן, אין שום הידור בהמצוה עצמה - שהוא ההדלקה - שמתעכב ע"י הנרות ואין זה מוסיף כלום בהמצוה, אלא זה ענין והידור על המדליק שישתכל ויתבשמ מהנרות כחצי שעה, ולכן עדיף שיעשה הידור בהמצוה עצמה - להדליק בזמנה, מלהדליק לאחר זמנה ויתעכב כחצי שעה.

אולם לעניות דעתי אין צדק בדבריו, דהא דמאחרין את המילה כדי להתקיים ברוב עם, בודאי אינו הידור במעשה המצווה - שהוא הסרת הערלה - ופשוט שלא ניתוסף כאן כלום בחפצא דמצוות מילה, ורק בהגברא המקיים את המצווה דהיות שנעשה ברוב עם הנה זה מוסיף שמחה בו - הקשורה עם מצוות מילה בפרט, ולכן שפיר אפשר לדחות הברית.

והשתא מאי שנא איחור הדלקת הנרות חנוכה כדי לשהות אצלם כחצי שעה, דבודאי הידור במצוות הדלקת הנרות הוא, ומאי שנא אם ניתוסף הידור במעשה ההדלקה דוקא - מכל מקום היות דמהדר הוא בענין הנרות ולא בענין אחר, שפיר יש לדחות ההדלקה, דמש"נ מברית מילה הנ"ל, ויש להאריך בכ"ז עוד"...

הוא שימתין עד שיגיע למחוז חפצו להתפלל שם מעומד וכו' ואין בזה משום אין מחמיצין את המצוה, וזריזין מקדימין למצוה, כיון שמתכוין כדי לקיים מצוה מן המובחר". עד כאן לשונו.

ומבואר בזה דלא חשיב דוחין את המצוה כלל, כיון שכל כוונתו באיחור המצווה הוא רק כדי לקיים מצווה זו בהידור יותר, ולא גרע משאר הכנה למצווה, דהגם שמתעכב המצווה על ידי הכנתו, מכל מקום פשוט דלא מקרי מעבירין על המצוות, כיון שמתקיים אחר כך בהידור יותר, ואם כן הוא הדין בענייננו באיחור נר חנוכה כדי לשהות חצי שעה.

וראה גם בספר המנהגים חנוכה, הע' 10, שה'דברי חיים' וכמה מצדיקי פולין וכו' היו מאחרין ההדלקה ומדליקין נר חנוכה ברוב עם דוקא עיי"ש (ולהעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע לענין איחור ברית מילה כדי שיהיה ברוב עם, והדברים עתיקים).

אך מובן שכל זה הוא בדיעבד ובמצב שאינו יכול להדליק בזמן (-לאחר השקיעה) ולהתעכב על יד הנרות, אך פשוט שלכתחילה צריך לעשות כל הענינים (כולל מבצעים וכו') לאחרי זה, ולהדליק בזמן ובהידור⁷³.

בעלי חנויות

אדם שכל שעות היום נמצא ואוכל את כל הארוחות בחנות, יכול להדליק נרות חנוכה בחנותו ולצאת בהם ידי חובה, למרות שאחר כך ידליק גם בביתו להוציא ידי חובה את בני ביתו (ויש אומרים שבמקרה זה אשתו תדליק בביתו והוא לא ידליק כלל ועיקר).

73. וראה עוד בנושא בהערות וביאורים' אה"ת נ"י. גליון 811 – "ש"פ בא ה'תשס"א.

■ הדלקה מרכזית

הדלקת נר חנוכה במקומות ציבוריים

להדליק נר חנוכה בזמנו ובברכה במקומות ציבוריים ופומביים, כדי להדגיש העניין ד'פרסומי ניסא', בכל עיר ועיירה, כפר ומושב, במקום הציבורי והמרכזי ביותר. ואם ישנה אפשרות להדליק גם במקומות נוספים – מה טוב. יש להודיע להנאספים שאינם יוצאים ידי חובתם בהדלקה זו, ולעוררם להדליק נר חנוכה בביתו של כל אחד ואחד⁷⁴. וכשנאספים במקום לא יהודים, יש לעוררם על דבר מצוות בני נוח שנצטוו בהן, ומצווה לפרסם עושי מצווה, כולל על ידי פרסום התמונות וכו'⁷⁵.

ברכה על הדלקה ציבורית

כתבו רוב הפוסקים⁷⁶, שכיון שבזמן הזה, הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת חידוש הוא – כיון שכל אחד מדליק בביתו – אין לך בו אלא חידושו, ואין להדליק בברכה אלא בבית הכנסת. אבל באסיפות, עצרות עם ומסיבות וכו' המתקיימות בין אולמות וברחובה של עיר, אין להדליק נר חנוכה בברכה ואף אם מתפללים שם מנחה וערבית.

אבל יש אומרים שבעצרות עם גדולות, במקומות שמן הסתם נמצאים שם יהודים אשר לא הדליקו ולא שמעו הדלקת נר חנוכה, מותר להדליק בברכה. ובפרט אם הוא ברחובה של עיר, שאין לך פרסום הנס גדול מזה. ויש שמדמים ההדלקה ברחובה של עיר להדלקה בבית הכנסת שנתקן משום פרסומי ניסא⁷⁴. שהרי 'אין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת וצריך לחזור ולהדליק בביתו'. - רמ"א, או"ח, סי' תרעא, ז.

75. התקשרות, חוברת יח.

76. ראה שו"ת מנחת יצחק, סי' סה, ג.

ולא בשביל לצאת ידי חובה. ואם כן, לכתחילה (בשביל לברך) צריך שיהיו עשרה (וגם נשים וקטנים מצטרפים), וגם אם יבואו העשרה אחר כך בתוך החצי שעה יכול להדליק.

ולפי זה עדיף להדליק בחנות במקום מרכזי, כגון בחלון ראויה או ליד הקופה וכדומה. וגם אם החנות נסגרת תוך פחות מחצי שעה – אך החנוכה דולקת ויכולים לראותה עשרה – אפשר להדליק בברכה. ובכל מקרה, יש להבהיר לבעל החנות וכדומה שאינו יוצא ידי חובה בהדלקה זו ועליו להדליק שוב בבית⁷⁷.

ההדלקה בברכה במקומות ציבוריים – רק בלילה

להלן קטע משיחת הרבי אודות כינוס ילדים בחנוכה. הרבי מורה כי במהלך הכינוס ידליקו חנוכייה בשביל פרסום הנס, אולם היות והכנס מתקיים ביום אין להדליק בברכה. משמע מכך, שאילו הכנס היה מתקיים בלילה, היו צריכים לברך למרות שזו חנוכייה ציבורית: "...ולכן היתה הנקודה - הטעונה תיקון, עקב טעות ש'התגנבה' בדבר - שביקשו שיראו להדליק נרות חנוכה גם היום במשך היום, ועל אחת כמה וכמה בימים שלפני זה, ולאסוף ילדים (ילדים בשנים, ועל אחת כמה וכמה 'ילדים' מבחינת ידיעותיהם ביהדות), ולהסבירם מהו עניין החנוכה, ומובן מעצמו - שהדלקה זו צריכה להיות בלי ברכה, כי ברכה היא אך ורק בלילה..."⁷⁸.

77. ראה ספר השיחות תשמ"ז, ח"א, עמ' 172, ועמ' 190, וכן מפרסומי ניסא העולמי שבנוכחות הרבי.

78. שיחות קודש, מוצאי זאת חנוכה, ב' טבת ה'תשל"ד

הדלקת חנוכייה מרכזית באמצעות גז

בקובץ הלכות של הגאון ר' משה פינשטיין, שנדפס בסוף ספר 'מקראי קודש'⁷⁹, כתב נכדו בשמו: "וכן לא יוצא ידי חובת נר חנוכה בהדלקת גז כמו שאומרים שמדליקים נרות גז למעלה בכותל המערבי. ובכל זאת, בנר מחשמל או מגז יש ענין של ראיית פרסום הנס - שטוב לעשות כן (אם אין אפשרות אחרת) אף על פי שלא יוצאים ידי חובה בכך".

והגרצ"פ פרנק ב'מקראי קודש' מביא את המקורות בפתחי שערים ובבית יצחק, ומביא שהגאון הרוגזובי זצ"ל נשאל על הדלקה בחשמל בערב שבת קודש ובמוצאי שבת קודש, והשיב שבמוצאי שבת שרי דהא אש הוא, אבל בערב שבת אין שרי, כי מברכין "להדליק נר" ואינו⁸⁰.

79. מהדורת תשס"ו, עמ' קנב.

80. א. בספר "נר איש וביתו" פ"ו סי"ב מביא שאין יוצאין ידי חובת נר חנוכה בהדלקת חשמל, גז וכיו"ב. ומביא בשם ספר פתחי שערים עמ"ס שבת דף כ"א, שחילק בין נר שבת לנר חנוכה, וכתב שבנר שבת לא בעי שמן ופתילה. ובשור"ת בית יצחק (י"ד סימן ק"כ וח"ב סימן ל"א) כתב שאין יוצאין בנר של חשמל ולא של גז שאינו מקרי נר לענין חנוכה, וגם שהיות ונעשין בהם כל השנה - זה אינו פירסומי ניסא. ובשור"ת פקודת אלעזר (סימן כ"ג) כתב שאין יוצאין בנר של חשמל, כי צריך שבשעת הברכה יהיה כל שיעור הדליקה לפניו, כמו שכתב השו"ע בסימן תרע"ה ס"ה. ובשור"ת לבושי מרדכי (ח"ג סימן נ"ט) אסר משום שאין בו שמנונית כמו שמן, חלב ושעווה. [ויעוין "מוריה" שנה ג גליון ח' ט']. והגרש"ז אויערבך ב"מאורי אש" (פ"ה ענף ב דף צ"ו) נסתפק בענין שצריך שיהא בנר שיעור שמן של חצי שעה, האם מהני שימלאו שפופרת של ביצה עם שמן שתהא מנוטפת על פי הנר, האם צריך שהשמן יהא בתוך הנר או לא? וכתב, שנראה שכל טיפה הנוטפת הרי הוא כהדלקה חדשה.

ולכאורה לפי זה, אם יש לפניו בלון גז, והשיעור לכאורה לפניו - אולי יהא מותר? אלא שאלביא הסוברים שבעיני שמנונית, אין יוצאין ידי חובה אף בזה.

ב. ב"שלמי תודה" (פלמון) עמ"ס מביא לענין הדלקה בגז, שיש לדון היות ואין כאן פתילה, אינו דומיא לנס שנעשה בבית המקדש, ומסתפק לפי השיטה שמדליקין בנר של שעווה, ואינו חייב שיהיה ממש דומיא דמקדש, האם מותר בגז או שהיות ואין פתילה השואבת אסור? ומיישב על פי שו"ת הרשב"א סימן תקמ"ב, שכתב שאכסנאי חייב להשתמש בנר חנוכה הן בשמן והן בפתילות, משמע שבחנוכה בעינין פתילות, אבל נשאר בצ"ע, היות ואולי דין השתתפות בפתילות זה רק כשיש פתילות, אבל כשאין - אולי לא בעינין.

ומובא ב'מור וקציעה' ליעב"ץ (סי תער"ב): "ברכות של נר חנוכה... הברכה היא בכלל עיקר מצות פרסומי ניסא, וכי מדליק בלא ברכה לא מידי עבד דהרואה אומר לצורכו הוא דאדליק, ואם כן, ברכת להדליק נר חנוכה הוי חלק מגוף המצוה", ע"כ.

על פי זה יתכן לומר, שבעצם קריאת הברכה עושה המדליק פרסומי ניסא. ולכן, במידה ואין מניעה הלכתית ברורה לברך, כלומר - כשהחנוכייה עצמה כשרה - חשוב לברך. ומי שלא מברך על הדלקת חנוכייה ציבורית, לא עסק בפרסומי ניסא במובן ההלכתי - אם כי, מילא את רצון הרבי ועסק בהפצת היהדות ועל כך אין עוררין.

הדלקת נרות בדבר שריחו רע

אין מדליקין בדבר שריחו רע, כיון שעיקר פרסומי ניסא הוא ראיית הנרות, וחיישינן שמא יניחו ויצא⁸¹.

הדלקה ברכב שיש בו חדר שינה

על דבר שאלתו אם מותר להדליק נר חנוכה על הרכב שיש בו חדר שינה, לא מצאתי הדבר מבואר, אבל הלא מי ששילם בעד כל הלילה, הוי כשכר לו בית דירה לאכול ולישן שם, וחייב בנר חנוכה, ואף דהרכב איננו עומד במקום אחד, לא נמצא שיצטרך בית קבוע למה שמצותו בשביל פרסומי ניסא⁸².



81. ערוך השולחן, סי' תרעג, ס"ג.

82. שו"ת מהרש"ם, מהד"ב סי' קמו. פסקי תשובה, סי' קכו.

לזכות

החיילת בצבאות ה'

חנה בת **רבקה** תחי'

נולדה בי"ג כסלו ה'תש"ע

שתגדל לתורה לחופה ולמעשים טובים

לנח"ר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולזכות אחיותיה

חיה בת **רבקה**, **שיינא** בת **רבקה**

לאריכות ימים ושנים טובות